

UVODNA RIJEČ

KNJIŽNIČNE USLUGE ZA OSOBE S POSEBNIM POTREBAMA

Zamisao o pripremi ovoga tematskog broja Vjesnika bibliotekara Hrvatske pojavila se krajem 2006. nakon održavanja 3. okruglog stola za knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama u Koprivnici. Tom prigodom su organizatori skupa uputili sudionicima poziv na suradnju u promoviranju knjižnica kao ključnih mjesta za zagovaranje problema osoba s posebnim potrebama, a time i promoviranju doprinosa knjižnica u jačanju civilnog društva te predložili izradu tematskog broja našega znanstveno-stručnog časopisa.

Tijekom 2007. i 2008. počeli su pristizati radovi, ali nažalost od tada do danas bilo je nekoliko nepredvidivih prekida u poslovima vezanim uz tematski broj časopisa i zato pričinja veliko zadovoljstvo najaviti izlaženje ustrajno prikupljenih radova tijekom tri protekle godine (2007.-2010.).

Posebno nas raduje što objavljivanje tematskog broja Vjesnika bibliotekara Hrvatske dolazi u vrijeme kada Komisija za knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama (Komisija za OPP) obilježava desetu obljetnicu osnutka i neprekidnog djelovanja u sklopu stručnog rada Hrvatskoga knjižničarskog društva i što će svjetlo dana ugledati naš časopis koji prvi put zasebno obrađuje temu knjižničnih usluga za osobe s posebnim potrebama.

Na početku valja odmah istaknuti da smo se, suočeni s problemima prijevoda na hrvatski jezik nazivlja vezano uz osobe s posebnim potrebama (te specifičnosti u nazivlju koje se primjenjuje u Hrvatskoj, od osoba s invaliditetom do djece i mladih s teškoćama u razvoju) koje ne obuhvaća neke od skupina osoba s posebnim potrebama, oslonili u tom pogledu na praksu Međunarodnog saveza knjižničarskih društava i ustanova (IFLA).

Sukladno poslanju IFLA-ine Komisije za knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama (Library Services to People with Special Needs Section), ove usluge su namijenjene svim osobama koje iz bilo kojeg razloga ne mogu koristiti standardne knjižnične usluge. Tu ubrajamo osobe s fizičkim i mentalnim teškoćama, slijepe i slabovidne osobe, gluhe i nagluhe osobe, gluhoslijepe osobe, osobe sa specifičnim teškoćama u čitanju i pisanju (tj. učenju), osobe smještene u domovima umirovljenika, starije slabo pokretne osobe, bolničke pacijente i osobe u kaznenim ustanovama.

Na početku predstavljamo članak o desetogodišnjem djelovanju Komisije za knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama (2000.-2010.) koji su priredile Sanja Frajtag (Hrvatska knjižnica za slijepe) i Dunja Marija Gabriel (Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu), članice Komisije od njezinog osnutka do danas.

Slijedi prikaz četiriju projekata. Hela Čičko predstavila je projekt *Knjižnica širom otvorenih vrata* koji se provodi u Knjižnicama grada Zagreba i obuhvaća

program poticanja čitanja i cjeloživotnog učenja te društvene integracije djece s teškoćama u razvoju i mladih s invaliditetom. Sanja Bunić predstavila je *Projekt "65 plus"* koji se također provodi u Knjižnicama grada Zagreba i namijenjen je društvenoj integraciji osoba treće životne dobi i njihovom aktivnom uključivanju u kulturna i društvena zbivanja. Izvještaj o istraživanju u sklopu trećeg projekta priredile su Veronika Čelić-Tica i Dunja Marija Gabriel (Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu) i Ljiljana Sabljak (KGZ – Gradska knjižnica) pod popularnim nazivom *Čitanjem protiv nasilja i kriminala*. Ovim istraživanjem potvrđena je pretpostavka o povezanosti problema čitanja i pisanja i asocijalnog ponašanja kod djece i mladih smještenih u odgojno-popravnim domovima, odgojnim zavodima i kaznenim ustanovama u Hrvatskoj. Četvrti prikaz projekta Dunje Marije Gabriel donosi podatke o prvoj fazi implementacije probnog projekta Vergilius namijenjenog slijepim i slabovidnim korisnicima u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

Na prethodno istraživanje o poteškoćama u čitanju i pisanju nadovezuje se članak Meri Butirić o radionicama za djecu s posebnim potrebama (disleksija, disgrafija i grafomotorička disfunkcija) koje su se odvijale u Ogranku Spinut, Gradske knjižnice Marka Marulića u Splitu.

Slijede dva izlaganja o uslugama za bolničke pacijente. Tanja Sušec (KB "Seestre Milosrdnice", Zagreb), Gordana Ramljak (Klinika za traumatologiju, Zagreb) i Damira Kraljević (Klinika za plućne bolesti Jordanovac, Zagreb) dale su općeniti uvid u organizaciju, stanje i budućnost bolničkih knjižnica za pacijente u Hrvatskoj, a Lorenka Bučević - Sanvincenti provela je istraživanje o bolničkim knjižnicama i održavanju školske nastave u Zagrebu.

U problematiku oštećenja sluha uvele su nas profesorice s Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta u Zagrebu, Sandra Bradarić-Jončić i Renata Mohr.

Nakon toga slijedi skupina od četiri članka o knjižničnim uslugama za slijepu i slabovidne osobe. Prva tri članka posvećena su praksi u radu sa slijepim i slabovidnim korisnicima. Sanja Frajtag govori o novim i zanimljivim knjižničnim uslugama, aktivnostima i projektima u Hrvatskoj knjižnici za slijepu. Zatim slijede dva priloga iz Knjižnice i čitaonice "Fran Galović" Koprivnica. Dijana Sabolović-Krajina, Ljiljana Vugrinec i Danijela Petrić detaljno izlažu aktivnosti na implementaciji projekta "Knjižnična usluga za slijepu i slabovidne u Knjižnici i čitaonici "Fran Galović" Koprivnica", a Kristian Ujlaki i Josipa Strmečki osvrnuli su se na dio usluge u Knjižnici u Koprivnici koji se odnosi na obrazovanje osoblja i komunikaciju u radu sa slijepim i slabovidnim korisnicima. Četvrti rad predstavlja preradu diplomske radnje Amelije Tupek, obranjene na Odsjeku za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu na temu *Digitalizacija građe za slijepu i slabovidne*.

Za kraj smo priredili dva priloga iz inozemne prakse i to iz Slovenije. Mateja Perko (Zavod za osposobljavanje mladeži s invaliditetom Kamnik, Slovenija) izradila je članak *Stručni i specijalni rad knjižničarke s pokretno ograničenom i dugotrajno bolesnom djecom i mladeži*, a Natalija Mikuletič (Šolski center Srečka Kosovela Sežana, Slovenija) *Biblioterapija u školskoj knjižnici ili razgovor o knjizi*.

UVODNA RIJEČ

Nadamo se da je izbor članaka zanimljiv i da će biti poticajan knjižničarima u Hrvatskoj u izradi novih prilagođenih knjižničnih programa i radu na podizanju kvalitete pružanja knjižničnih usluga osobama s posebnim potrebama.

*Sanja Frajtag
Dunja Marija Gabriel*